

धुस्वां साय्मिया 'जित भ्वातिं जि सतः' उपन्यासय् अस्तित्ववाद

राकेश महर्जन

आंशिक शिक्षक, नेपालभाषा केन्द्रीय विभाग
email: rakesh.maharjan@cdnb.tu.edu.np

थो चोसु धुस्वां साय्मिया 'जि भ्वातिं जि सतः' उपन्यासयात अस्तित्ववादी सिद्धान्तय् आधारित विश्लेषण खः। मनूया अस्तित्व व थोया विशिष्ट विशेषताया अध्ययनय् केन्द्रित दार्शनिक चिन्तनया नां अस्तित्ववाद खः। मनूया जीवनया मूल समस्या मालेगु व उकिया परिप्रेक्ष्यय् जीवनया सत्य लुइकेगु अस्तित्ववादया विशिष्ट अभिप्राय खः। अस्तित्ववादं धाइ निरर्थक व निस्सार संसारय् मनू विसंगति अवस्थाय् दुःख, पीडा भोगे यानाचोनी। अस्तित्ववादया मुख्य लक्ष्य मनू, मनूया स्वतन्त्रता खः व वं भोगे याइगु जीवन खः। चोसुइ अस्तित्ववादया सिद्धान्त छेलाः जि भ्वातिं जि सतः उपन्यासय् खनेदुगु अस्तित्ववादी दृष्टिकोणया विश्लेषण याय्गु कुतः जूगु दु। चोसुयात आवश्यक सामग्री पुस्तकालय विधिं मुंकातः गु दुसा विश्लेषण याय्त् निगमन विधि छेलाः वर्णनात्मक विधिइ न्ह्यबोयातः गु दु। पाठपरक तथ्यय् आधारित जुयाः उपन्यासया मूल पात्र 'चन्द्रलक्ष्मी' यात मनूकथं विश्लेषण यानाः अन खनेदुगु जीवनया सार, दुःख, पीडा, निराशा, विसंगति, मृत्युचेत व थोदथुइ मूल पात्रया स्वतन्त्र छनोट, वया कर्म व उकिं हइगु सुखद् व दुःखद् लिच्चः यात दुवालाः उपन्यासय् खनेदुगु अस्तित्ववादी दृष्टिकोणया निष्कर्ष पिकयातः गु दु।

मू खँगोः – अस्तित्व, जीवनसार, मृत्युबोध, विसंगति

१. परिचय

नेपालभाषासाहित्ययान्हापांम्ह उपन्यासकारकथं जक मखु धुस्वां साय्मिं थम्हं च्वः गु उपन्यासय् आपालं प्रवृत्तियात थाय्ब्यूगु दु । उपन्यासकार साय्मिया उपन्यासय्मुख्यतः मिसा जातिया दुरावस्था, बर्बादी, रुढीग्रस्त लाञ्छना व कुसंस्कारलिसे संघर्षरत अहं व्यक्तित्वय्केन्द्रित जू । समकालीन देशकाल परिस्थितिइ तियाय्फक्को दुयंक मिखा बोय्फुम्ह अले समष्टिगत विस्तृत चित्रण यानाः उपन्यासया भावभूमि व घटनाचक्रयात स्वापूहंक कत्ताना यंकेफुम्ह उपन्यासकारकथं कयातः गु दु (वैद्य, १११७, पृ. २२) । पाश्चात्य जगतय्पिदंगु न्हून्हुगु प्रयोग प्रविधियात नेपालभाषाय्दकलय्न्हापां दुत हयादीम्ह उपन्यासकारकथं साय्मियात काय्गु याः । मनावैज्ञानिक उपन्यासकारकथं म्हस्यूम्ह साय्मिं थः गु उपन्यासय्मिसातय्त मूपात्रकथं न्ह्यबोयाः उमिगु चेतन, अर्धचेतन, अचेतन मनया विश्लेषण याय्गु नापं तत्कालीन समाजय्इमित जुयाचोंगु अन्याय व अत्याचार न्ह्यबोइम्ह जूगुलिं साय्मियात नारीवादी चोमिकथं नं नालातः गु दु (तुलाधर, ११२०, पृ. २८४) । साय्मियात संख्यात्मक जक मखु गुणात्मक दृष्टिं नेपालभाषाया उपन्यास विधा तःमि याःम्हकथं म्हस्यू । उपन्यासकारया थोबाहेक *मिसा* (नेसं १०७४), *पासा* (नेसं १०७४), *मतिना* (१०७८), *गंकी* (१०७८), *पल्पसा* (१०७९), *फिसःया लिसः* (१०८६), *माखा* (१०९९), *निभाः* (११०५) व *तिसा* (११०५) उपन्यास पिदंगु दु ।

साय्मिया नेसं ११०० दँय्हःपाः गुथिं पिथंगु उपन्यास जि भ्वातिं जि सतः खः । अमेरिकाया न्युयोर्कय्भ्वातिकथं छखा छँय्ज्या याइम्ह मूपात्र चन्द्रलक्ष्मीया जीवनया आरोह-अवरोह थो उपन्यासय्चित्रित जुयाचोंगु दु । चन्द्रलक्ष्मीया भ्वातिया जीवन, वं फय्माः गु दुःख, पीडा अले सुखानुभूति, लिपा सुयां कलाः जुइधुंकाःया वया जीवनय्ः गु ह्यूपाः अले थो नितांया दथुइ वया विचाः, मान्यताय् उपन्यास केन्द्रित जू । घटनासिबें विचारयात आपाः प्राथमिकता बियातः गु उपन्यासय्मूलपात्र चन्द्रलक्ष्मीया जीवन व विचार उपन्यासय्खनेदु । चन्द्रलक्ष्मीं थः गु जीवनयात थुइकीगु, वया विचार अले वं याइगु ज्याखं वया जीवनयात गुखे यंकल व उकियात वं गुकथं काल थुकियात दुवालाः उपन्यासय् अस्तित्ववादया दर्शन, मान्यतायात कयाः विश्लेषण जुयाचोंगु दु ।

साहित्यय्जीवनया निस्सारता, विसंगत पक्ष, मृत्युसत्य अले कार्यछनोट दुथ्याकाः चरित्र नापं चोमिया दर्शन थुइकेफइ । थो दर्शन, चिन्तनया प्रवृत्ति छु सीकेफइ । नेपालभाषाया साहित्यय्थुजोः गु प्रवृत्ति जोनाः समालोचना जूगु मदुनि । थो चोसुइ जि भ्वातिं जि सतः उपन्यासय्केन्द्रित जुयाः अन दुगु अस्तित्ववाद दर्शनया विश्लेषण जूगु दु ।

धुस्वां साय्मिया उपन्यास जि भ्वातिं जि सतः यात अस्तित्ववादी सिद्धान्तया आधारित विश्लेषण जूगु मदुनि । उपन्यासदुने खनेदुगु विविध पक्ष, मान्यता, तर्कयात अस्तित्ववादी दृष्टिकोणं दुवालाः उपन्यासय्खनेदुगु

अस्तित्ववादी दर्शन, मान्यता व तर्क मालेगु व उपन्यासय् खनेदुगु अस्तित्ववादी दर्शन, मान्यता व तर्क उपन्यासयात अस्तित्ववादी उपन्यास धाय्छिं कि मछिं निष्कर्ष बीगु ज्या चोसुइ जूगु दु । साहित्यिक सिर्जनायात प्रभावपरक रूपं समालोचना जुयाचोंथाय् उक्रियात स्वयत्त विविध साहित्यिक सिद्धान्तया बः कयाः विश्लेषण जूगु नेपालभाषा साहित्यिक समालोचना ख्यःया निंतिं महत्त्वपूर्ण पलाः खः । गुगुं नं साहित्यिक सिर्जनायात थीथी वाद, दृष्टिकोणं स्वयाः उक्रिया अध्ययन, विश्लेषण याय्फइगु लँपु थो चोसुं केनाचोंगु दु ।

जि भ्वातिं जि सतः उपन्यासयात अस्तित्ववादीं सिद्धान्तं जक सोयाः विश्लेषण जूगु दु । अस्तित्ववादया सिद्धान्तयात छेलाः उपन्यासय् दुध्याःगु विविध दर्शन, मान्यता, चिन्तन, विचार व घटनातय् विश्लेषण जूगु दु । पाठपरक तथ्यय् आधारित जुयाः निगमनात्मक विधि छेलाः चोसुयात वर्णनात्मक विधिइ न्ह्यबोयातःगु दु । उपन्यासय् खनेदुगु अस्तित्ववाद दर्शनया विविध पक्ष, मान्यता, तर्क, विचार व घटनातय्गु जक विश्लेषण जूगु दु । चोसुया लागि आधारभूत व गुहालि जोलं पुस्तकालय विधिं मुंकातःगु दु । प्राथमिक जोलंकथं जि भ्वातिं जित सतः उपन्यास अले सहायक जोलंकथं थीथी सफू व चोसुयात कयातःगु दु ।

२. सैद्धान्तिक अवधारणा

अस्तित्वनाप स्वापू दुगु विशेष सिद्धान्त वा मतयात अस्तित्ववाद धाइ । तर थन 'अस्तित्व'या 'विशिष्ट' अर्थ दु व थुकिं मनूया अस्तित्वयात थुइकी । मनूया अस्तित्व व थोया विशिष्ट विशेषतातय् अध्ययनय् केन्द्रित दार्शनिक चिन्तनया नां अस्तित्ववाद खः । अस्तित्ववाद अंग्रेजी भाषाया Existentialism या रुपान्तरण खः । थो जर्मन मूल शब्द Existenzphilosophic या अंग्रेजी रुपान्तरण खः । मानवीय विवशता थुइकेगु कुतलय्युरोपय् निगूगु विश्वयुद्ध न्ह्यः हे न्ह्याय् धुंक्कूगु चिन्तनं 'अस्तित्ववाद'यात जन्म बिल । थुक्रिया जन्मदाताकथं मूल रूपं सोरेन किर्केगार्ड^१ यात कायूगु याःसा थुक्रिया पोषण याःम्ह जाँ पल सात्र^२ खः । पाश्चात्य मध्ययुगया अन्त, आधुनिक युग न्ह्याःगु, युरोपेली पुनर्जागरण, फ्रान्सेली राज्यक्रान्ति, औद्योगिक क्रान्ति व थुकिं हःगु वैज्ञानिक विकासं अस्तित्ववाद हय्त प्रेरणा बिल अले निगू विश्वयुद्धया विनाशकारी घटना थुक्रिया प्रचारप्रसार याय्त गुहालि यात ।

1 Soren Kierkegaard (1813-1855), डेनिस दार्शनिक । मुख्य कृति : Concluding Unscientific Postscript; Either/or; Philosophical Fragments; The concept of Dread; The Sickness unto Death, The Present Age; Repetition. (जोशी, १९८३, पृ. २३) ।

2 Jean Paul Sartre (1905-1979), फ्रेन्च दार्शनिक । मुख्य कृति : Being and Nothingness (1956); Existentialism and Humanism (1947); The Psychology of Imagination (1948); Literary and Philosophical Essays (1962); Nausea (1949) (जोशी, १९८३, पृ. २३) ।

सामान्तवादी सामाजिक व्यवस्थाया सन्दर्भय्मनूया गरिमाया अन्वेषण याःम्ह जर्मन दार्शनिक हिगेल (Georg Wilhelm Friedrich Hegel, 1770-1831) या निरपेक्ष बुद्धिवादया मान्यता दु— सत्य बुद्धिसंगत जुइ व बुद्धिसंगत हे सत्य खः (माथ्यू १९९१, पृ. १-३)। हिगेलया धापूया खण्डन यासें किर्केगार्ड जीवन विसंगति जाः, थन आपालं विसंगत तत्व दु गुकियात बुद्धितत्वं थीफइमखु व तर थुमित सकलसिनं भोगे याय्माः धकाः थःगु तर्क तल। मनूया अस्तित्वया आधार वया कर्म खः, प्रत्येक मनू थःगु कर्म ल्यय्गुली स्वतन्त्र जुइ व थो हे ल्यय्गु स्वतन्त्रतां मनुखं 'थः'यात विकसित याइगु किर्केगार्डया धापू दु। ल्यय्त स्वतन्त्र जुइवं उकिया लिच्चःप्रति उत्तरदायी जुयाः मनू पीडाया भुमरीइ लाइ। अस्तित्ववादं प्रत्येक मनू आध्यात्मिक व वैज्ञानिक आधारय्द्वितीय व अवर्णनीय जुइ धइगु दाबीयात किर्केगार्ड जोड बी। मनू छनोटकर्ता खःसा वं थःत स्वतन्त्र जूगु बिचाः याइ। व स्वतन्त्र जूगुलिं हे वं दुःख सी अले वया भविष्य वया स्वतन्त्र छनोटय्आश्रित जुइ गुकियात पूर्वानुमान याय्फइमखु³ (जैन, १९७८, पृ. ७५)। फ्रान्सया दार्शनिक रेने देकार्ट (René Descartes, 1596-1650) या दर्शन I think therefore I exist⁴ धापुतिइ मनूयात बिचाः याय्फुम्ह चेतनशील जूगुलिं वया अस्तित्वया संकेत यानातःगु दु। तर किर्केगार्ड बिचाः याय्फुगुलिं मनू दुगु मखु, मनू दुगुलिं बिचाः याय्फुगु खः धकाः थो धापूयात हीकाः बिचाःसिबें न्हापां अस्तित्व वइगु मान्यता न्ह्यबोल।

किर्केगार्डया दर्शनयात परिष्कृत यानाः पूवंगु स्वरूप ब्यूम्ह, सफू, प्रवचन व साहित्यय्छेलाः अस्तित्ववादयात थकाःम्ह जाँ पल सात्र खः। उकिं सात्रयात अस्तित्ववादया मू थां नालातःगु दु। अस्तित्ववादय्क्रिया व विचार छगूया मेगु पूरक जुइसा थन विचारसिबें न्ह्यः क्रियाया स्थिति दइ गुकियात जाँ पल सात्रं 'सार सिबें न्ह्यः अस्तित्व वइ'⁵ धाल। अस्तित्ववादं गुगुं नं कथंया सार वा एसेन्सय्विश्वास तइमखु। वस्तुया सार अमूर्त जुइ। मूर्त गुणं वस्तु व अनुभूतिं विचारया रूप धारण याइबले उकियात सारया संज्ञा बी। सारयात अस्तित्वसिबें न्ह्यः धाइगु मान्यताया खण्डन यानाः सकतां खंया अर्थ मनूया अस्तित्वलिपा

3 According to Kierkegaard, "The word [existentialism] is that used to emphasize the claim that each individual person is unique and inexplorable in terms of any Metaphysical or Scientific system, that he is a being who chooses as well as a being who thinks or contemplates that he is free and that because he is free he suffers, and that since his future depends in part upon his free choice it is not altogether predictable." (Encyclopedia Britannica, P. 968, Pt. 8)

4 देकार्टया चर्चित दार्शनिक धापू गुगु *Discourse on the Method* नांया सफुती सन् १६३७ य् न्हापां फ्रेन्च व ल्याटिन भाषाय् प्रकाशित जूगु खः। लिपा सन् १६४४ य् *Principles of Philosophy* सफुती ल्याटिन भाषाय् नं प्रकाशित जुल।

5 "What they [existentialists] in common is simply the fact that they believe that existence comes before essence-- or, if you will, that we must begin from the subjective. (Satre, 1960:26)

जक दइगु मत सात्रे बिल (दाधीच, १९६८, पृ. १९)। सात्रया मत दु – ईश्वर मदुगु थो संसारय्मनू याकःचा खः। वयात निर्देशित यायूत मनू बाहेक मेगु गुगुं नं सत्ता, मूल्य व आदर्श मदु। हरेक मनू थःगु परिस्थितिइ संघर्ष यानाः म्वानाचोनी व थो हे वया अस्तित्व खः। मनूयाके स्वतन्त्र निर्णय यायूगु क्षमता दु व थुकिं हे यानाः वं दुःखी जुइमाःगु तथ्य वं स्वीकार यानाचोनी।

अस्तित्ववादयात सचेत सत्ताया रूपय्विकसित याःपिं व थोया विकासय्योगदान ब्यूपिं आपालं दार्शनिकत दु। अस्तित्ववाद आस्तिक व नास्तिक निगू ध्रुवदथुइ जन्म जुयाः विकसित जुल। थो नितां विचारधारा जोनाः अस्तित्ववादयात न्ह्याकूपिं, बोलंकूपिं चिन्तकपिं थथे दु – अर्थर शपेनहार (Arthur Schopenhauer, १७८८–१८६०), फ्रेडरिक नित्से (Friedrich Nietzsche, १८४४–१९००), कार्ल यास्पर (Karl Jaspers, १८८३–१९६३), ग्याब्रियल मार्सल (Gabriel Marcel, १८८९–१९७३), मार्टिन हाइडेगर (Martin Heidegger, १८८९–१९७६), आल्बेर कामु (Albert Camus, १९१३–१९६००)।

अस्तित्ववादीतय्सं थःपिनि दर्शनयात मेपिसिबे फरक खंकूगु दुसा नां नं बिस्कं बिस्कं ब्युगु दु। सात्रे थःगु दर्शनयात 'अस्तित्ववाद' नां बिल सा मार्सलं न्हापा थःत अस्तित्ववादी धाःसां थःगु दर्शनयात अस्तित्ववाद मधाः। हाइडेगरं थः व सात्रया दर्शनदथुइ भेद खंकूगु दु। यास्परया दर्शनयात existenz philosophie धाःगु दुसा हाइडेगरया दर्शनयात existenzialphilosophie धाल (जोशी, १९८३, पृ. २)। अथे नं दक्को अस्तित्ववादीतय्सं मनूयात मनूया रूपय् प्रधानता बियातःगु दु। अन समाजसिबे मनूया भूमिका महत्त्वपूर्ण ताय्कूगु दु।

'ईश्वर-मृत्यु'या घोषणा यानाः नित्से थो द्यः मदुगु खिउं गु संसारय्वानातःमह मनू वया थःगु कर्मया जिम्मेवार व थः हे जुइ धकाः अस्तित्ववादी दर्शनया उठानया विचार न्ह्यबोल (माथ्यू, १९९१ः१–३)। ईश्वर-मृत्युया घोषणा याःमह नास्तिकवादी अस्तित्ववादया छम्ह प्रवर्तक नित्से थो पोंगु संसारय्मनू वांछोयातःगु अवस्थायदुगु व वया न्ह्यःने थम्हं हे थःगु मू दय्केमाःगु चुनौती दु धासें मनूया लक्ष्य महामानव जुइगु खः धाःगु दु (पाण्डे, २०६२, पृ. ६५)। कार्ल यास्परया दर्शनकथं मनुखं मृत्यु, दुःख, संघर्ष, अपूर्णता, असफलता आदिया सामना यायूमाः। थुपिं सर्वव्याप्त अनिवार्य सीमा खः व थुकिया हुनिं हे मानवजीवन भयंकर असुरक्षा व असाध्यतापाखें ग्रस्त जुइ। यास्परया कथं आन्तरिक अस्तित्व हे मनूया स्वतन्त्र रूप खः, भौतिक व बौद्धिक ज्ञान त्वःतेधुंकाः जक मनूयात आन्तरिक अस्तित्वया ज्ञान दइ (जोशी, १९८३, पृ. ४३)। अस्तित्ववादी दार्शनिक मार्सलं विज्ञानं मनूया अध्ययन बाह्य विषयवस्तुकथं जक याइ धकाः विज्ञानया सीमा क्वःछिनाः अस्तित्ववादया स्वापू मनूया आन्तरिक जीवन, आन्तरिक अनुभवनाप जुइ धाल। मार्सलं विषय वा पदार्थ सरह मानव-अस्तित्वया विश्लेषण यायूमफइगु व जीवनया रहस्य तार्किक विश्लेषण, बौद्धिक परीक्षा

व वैज्ञानिक बुद्धिया विषय मखु धाःगु दु (जोशी, १९८३, पृ. ८५) । हाइडेगरं ‘दाजाइन’ (अस्तित्व वा ‘अन दइगु’ being there) खँगोः छेलाः मनूतयूत थःगु ईच्छाबिना थो संसारय्वांछोयातःगु, थो वास्तविकतायात नालाः मृत्यु अवश्यंभावी दुगु जीवन न्हाकाः थम्हं थःत ल्यय्वा लुइकेमाःगु खँ धाःगु दु । थः दुगुलिं हे थःत थो खँया बोध जुइगु हाइडेगरया धापू दु । मृत्युया सन्नासयात कोबुयाः थःत लुइकेत म्वात्तले कर्म याइम्ह मनूया स्वतन्त्रतायात भाग्यं सीमित याइगु व स्वतन्त्रता धइगु हे व्यक्तिया ‘थः दुगु’या बोध खः धाःगु दु (पाण्डे, २०६२, पृ. ७०) । अस्तित्ववादी दर्शनयात साहित्यया आवरण बियाः न्ह्यबोःम्ह आल्बेर कामु खः । जीवन व जगतया असंगति व विसंगतियात केनाः उकिया विरुद्ध ‘विद्रोह’ यानाः थःगु अस्तित्वयात मू बीगु कुतः याय्माःगु तर्क कामुया दु । मनूया जीवन हे निरर्थक धासैं कामुं निरर्थक थो संसार, समाजय्मनू याकःचा जूगु व थो याकःसूपाखें वयात मुक्ति मदु धासैं मृत्युसत्यं मनूया जीवनयात निस्सार दय्काब्यूगु व थन थःगु अस्तित्वयात मू बीत सदां विद्रोह याय्गु पलेसा मेगु उपाय मदुगु मान्यता न्ह्यथंगु दु (पाण्डे, २०६२, पृ. ८५) । कामु थें हे अस्तित्ववादायात साहित्यय्थाय्ब्यूपिं फ्रान्ज काफ्का (Franz Kafka, १८८३-१९२४०, रिल्के (Rainer Maria Rilke, १८७५-१९२६), मार्टिन बुबर (Martin Buber, १८७८-१९६५० पिं खः । थुमि साहित्यय्अस्तित्ववादी दर्शनया सूत्र खंकेफइ । फ्रान्ज काफ्काया साहित्यिक रचनाय्किर्केगार्डया मर्मबोध लुइ, सात्रया मनूया पीडा लुमनी, अले कामुया विसंगतिया बोध बौमिं याइ ।

३. विश्लेषण

जि भ्वातिं जि सतः उपन्यासयात अस्तित्ववादी दृष्टिं सोय्बले मूपात्र चन्द्रलक्ष्मीया सारविहीन जीवन न्ह्यबोयातःगु दु । दुःख, पीडा दुने संघर्षमय जीवन म्वानाचोम्ह चन्द्रलक्ष्मीं उगु हे जीवनयात येय्काचोंगु दु । मृत्युबोधप्रति सचेत चन्द्रलक्ष्मीं बारम्बार मृत्युया खँ न्ह्यथनाचोंगु दुसां वं मृत्युयात गुबलें नालाकाःगु केनातःगु मदु । उपन्यासयात ‘थः’या बोध (स्वत्वया बोध), मृत्युबोध, वरण स्वतन्त्रता व उकिया उत्तरदायित्व, निस्सार/निरर्थकता/विसंगति, दुःखया नियति, याकःसू आत्मकेन्द्रित नैतिकता आदि अस्तित्ववादी मान्यतादुने दुवालेगु ज्या जूगु दु । नापनापं थुकी अस्तित्ववादसिबें परस्परविरोधी तत्व, तर्क व मान्यतायात कयाः नं विश्लेषण जूगु दु ।

३.१ ‘थः’या (स्वत्व)या बोध

अस्तित्ववादीतय्सं ‘थः’या बोध वा स्व-त्वप्रतिया चेतयात प्राथमिकता बियातःगु दु । विवेच्य उपन्यासया नां हे जि भ्वातिं जि सतः खः । थन ‘जि’ खँगोलं उपन्यासया मूपात्रया ‘स्व-त्व’प्रतिया चेतयात केनाचोंगु दु । उपन्यासया नामय्‘जि’ खँगोः निक्वः वयाचोंगु दु । थुकिं मूपात्रया ‘थः’प्रतिया

चेतयात प्राथमिकता बियातःगु केनी । 'जि' हे भ्वातिं खःसा 'जि' हे सतः खः, 'मेपिं' मखु । 'जि' दुगुलिं जि भ्वातिं खः, 'जि' दुगुलिं जि सतः खः । 'थः'प्रतिया चेत केनेत उपन्यासया नां सार्थक जूगु दु ।

उपन्यास्य्'थः'या बोधयात प्राथमिकतासाथ न्ह्यबोयातःगु दु । उपन्यास मूलपात्र 'चन्द्रलक्ष्मी'या विचारय्न्ह्यानाचोंगु दु । उपन्यासय्घटनासिबें मूलपात्रया विचारयात प्राथमिकता बियातःगु दु । प्रथमपुरुष दृष्टिविन्दु दुगु थो उपन्यासया सुरुवात हे थुकथं दु –

“जितः संगीत यः । जितः मृत्यु यः । थ्व संसारय्, थ्व धरती प्रकृतिं हालातःगु दक्वसिबे यइपुगु न्ह्याइपुगु म्ये मृत्युया म्ये खः । उकें जितः संगीत यः, मृत्यु यः ।” (साय्मि, ११००, पृ. १)

'थः'या बोध दयाः मेपिं मजुइगु निषेध नं अस्तित्ववादय्दु । उपन्यासय्चन्द्रलक्ष्मीं थःत न्हापां बोध याइ, थः थेंज्वःपिनि अस्तित्वय्थःत तंकेत निषेध याइ । चन्द्रलक्ष्मीं थःत गोमय्जु व सिन्ड्रेलाया अस्तित्वय्विलिन जुइत निषेध यानाचोंगु दु (पृ. २१) । न्हापां थः चन्द्रलक्ष्मी जूगु, अले थःगु नियति भ्वातिं जूगु बोध यानाचोंगु दु । वातावरण व घटनाक्रमं यानाः चन्द्रलक्ष्मीयात थम्हं थःत गुबलें पंजःदुनेयाम्ह बखुं, गुबलें चिडियाघरयाम्ह पशु भाःपी । हाकनं थम्हं थःत म्हसीकी - थःगु स्वत्वया बोध याना (पृ. ५७) ।

३.२ मृत्युबोध

अस्तित्ववादया छगू मूल मान्यता 'मृत्युसत्य' वा 'मृत्युबोध'यात नं उपन्यासय्थाय्बियातःगु दु । मूलपात्र चन्द्रलक्ष्मीयात आपालं थासय्मृत्युबोध याकातःगु दु । “जितः मृत्यु यः” धकाः उपन्यास सुरु जूगु जक मखसे, उपन्यासया अन्तिम इवःतकं मृत्युनाप हे सम्बन्धित दु – “उकिं जि सी मखु, जि सी मखुनि ।” (पृ. १७६) ।

चन्द्रलक्ष्मीयात वया परिवारया जःपिनि मृत्युं लिनाचोंगु दु । वया दाजु व तताया मृत्यु, मांया न्हापायाम्ह भाःतया मृत्युया खँ चन्द्रलक्ष्मीं ल्वःमंकूगु मदुनि । मनूया जीवनय्मृत्यु अवश्यंभावी खः । उकिं मनूया परिभाषा हे जीवन व मृत्यु नं व्याख्या जुयाचोंगु दु । छम्ह पात्र जेनीयात थनाः मृत्यु अवश्यंभावी खः, म्वाय्धुंकाः सीमाः, सीधुंकाः थःगु सीम्ह थुनेत जूसां कमे याय्माः धकाः धाय्काःगु दु (पृ. ३४) । थन अवश्यंभावी मृत्युप्रतिया बोध जेनीयाके दुगु केनातःगु दु । तर सीधुंकाःया अस्तित्वया चिं त्वःताथकेगु धाःसा अस्तित्ववादनाप ज्वःमलाः । अस्तित्ववादं मृत्युसत्य थुइकाः म्वाय्माःगु जीवनबारे नोवानाचोंगु दु ।

अस्तित्ववादं धाइ – जीवनया अन्तिम विन्दु मृत्यु खःसा मृत्यु हे जीवनय्कर्म याकीगु प्रेरणा नं खः । मनूया कर्म व मृत्यु विषय उपन्यासय्थथे चोयातःगु दु –

“मनू सी ज्या याना । मनू म्वाय्त् ज्या याय्माः । ज्या मनूया जीवन खः । सी व म्वाय्था हंगालय्ज्यां मनूयात यख्खाना तल ।” (पृ. ६५)

अथे हे, उपन्यासयदुगु थो झोलं मृत्यु अदृष्य जुइ धासें मृत्युचेत केनाचोंगु दु –

“छम्ह बाज्य वंम्ह पाकः ख्वाःवःम्ह मनू पूजाभलय् दुगु छ्यं तयाः वयाच्चन । नापनापं कडु व फ्रक फिनातःपिं मस्त तितिं न्ह्याः वयाच्चन । दुगुछ्यं मनूया जीवन ! दुगुयात खंक बलि बिल, सुयां द्यःया आराधना क्वचाल । मनूया बलि बियाच्चन मखंक सित्तिकं ।” (पृ. १२३-१२४)

मृत्युबोध दयाः नं अस्तित्ववादं आत्महत्यायात नालातःगु मदु । जीवनय्आपालं दुःख स्यूसां चन्द्रलक्ष्मीं आत्महत्या त्वःताः संघर्षमय जीवन हे नालाचोंगु दु - “जि जीवन खनाः कुच्चागु मदुनि । जि जीवन खनाः विरक्त जूगु मदुनि । जि जीवनया संघर्षय् बूगु मदुनि । उकिं जि सीमखु, जि सीमखुनि ।” (पृ. १७६)

३.३ वरण स्वतन्त्रता व उकिया उत्तरदायित्व

मनू कर्मया छनोट (वरण) यायूत स्वतन्त्र । अले वं याइगु कर्मया छनोटया लिच्चः वं हे फय्माली । अस्तित्ववादी थो मान्यता उपन्यासया आपालं थासय्खनेदु । अस्तित्ववादं धाइ मनूखं थःगु भाग्य थःगु ज्याखं दय्की । ‘सिन्ड्रेला’यात वया राजकुमार लू थें चन्द्रलक्ष्मीया भाग्यय्वया स्वतन्त्र छनोटं सुन्दरमान भाःत जुयाः वइ । थो चयनलिपा वया जीवनय्वइगु सुख-दुःखयात नं चन्द्रलक्ष्मीं थम्हं हे भोगे याइ । चन्द्रलक्ष्मीं थः भ्वातिं जूसां थःगु हे स्वतन्त्र छनोटया हुनिं भाःत व मिजंत दय्कल ।

उपन्यासया सोद्याय्थः मचा येँय्माजुथाय्त्वःताः चन्द्रलक्ष्मी हाकनं अमेरिका वनी । चन्द्रलक्ष्मीं थःगु थो छनोटं लिपा थःगु जीवनय्वःगु दुःख, पीडायात थुकिया हे लिचोः ताय्कूगु दु । चन्द्रलक्ष्मी गजेन्द्रनाप सती । गजेन्द्र न्ह्यःने वइबले चन्द्रलक्ष्मीं गुगुकथं नं पनीमखु, अःखवतं वयात थःगु म्हेनाप म्हितेत निमन्त्रण बी । गजेन्द्रनापया स्वापू चन्द्रलक्ष्मीया थःगु हे निर्णय खः । वं थम्हं हे थुकिया स्वतन्त्र छनोट याःगु दु । अले थनलिपा चन्द्रलक्ष्मीया जीवनय्गुगु मोड वल, उकिया जिम्मेवार नं स्वयं चन्द्रलक्ष्मी हे जुयाब्यूगु दु । थः भाःतया कोथापिने गजेन्द्रनापया शारीरिक स्वापू तयाः वयात ‘बलात्कार’ याःगु घटनातकं चन्द्रलक्ष्मीया थःगु हे स्वतन्त्र निर्णय खः । गजेन्द्रनापया सम्बन्ध लिपा नं चन्द्रलक्ष्मीं मेपिं मिजं मार्क व टेडनाप स्वापू तल । थो नं वं ल्यःगु स्वतन्त्र चयनया हे लिच्चः खः ।

३.४ निरस्सार / निरर्थकता / विसंगति

उपन्यासय्चन्द्रलक्ष्मीया साहु-साहुनीपिनि गुलि नं ज्याखं विसंगतपक्ष इङ्गित यानाचोंगु दु । उपन्यासया सुरुनिसें इपिं ज्या वनीगु, पार्टीइ वनीगु, चिडियाखाना चाःह्लू वनीगु, सिनेमा सोःवनीगु आदि ज्या केनाचोनी । तर थुपिं ज्यां इमित गनं नं थ्यंगु केनातःगु मदु । थो ज्यां न इमिदथुइ मतितना हे अप्वल, न

इपिं धनी हे जुल, न गरिब हे जुल, न थुकिं मूलपात्र चन्द्रलक्ष्मीयात छुं गुहालि हे यात । अले चन्द्रलक्ष्मीया इहिपा लिपा इपिं उपन्यासं अर्थे हे तनावन । इमित न्ह्यथनाः मनू-जीवनया सार मदुगु व जीवनय् आपालं विसंगत पक्ष दइगु खं केनातःगु दु ।

उपन्यासय् चन्द्रलक्ष्मीं आपालं म्हगस म्हंगु केनातःगु दु । म्हगस गुबले संगतिपूर्ण जुइमखु । चन्द्रलक्ष्मीया म्हगसय् न असंगत खं हे थाय्कयाचोंगु दु ।

थो संसार, समाज सकतां निरर्थक । थुकिया अर्थ मदु । अस्तित्ववादीतय्सं संसार असंगति व विसंगति जाः धाइ । चन्द्रलक्ष्मीं न संसारयात मिथ्या खंकी । थः सत्तिपिनि मायायात जाः थें ताय्की –

“अले जितः थः प्यख्येया संसार न मिथ्या थें च्वनावल । जेनीया माया, वय्कःया मतिना थ्व छगू जाः थें जक च्वनावल ।” (पृ. ८४)

चन्द्रलक्ष्मी येँवय्धुंकाः काकी नापलानाः छेंय्लिहां वइबले वं खनीगु दृश्य, घटना व वया विचारं विसंगत अवस्था केनाचोंगु दु । “छगू बसय् च्वनाः नं, छगू संसारय् च्वनाः नं फुक्क फुक्कया निमित्त अपरिचित ! परिचय यानाः नं छु याय्? बस स्टप थ्यनकि फुक्क थःथःगु लँ लिनावनी ।” (पृ. १०७), “नापसं झ्याउरे म्ये हाल्लाः सफू मीथाय्मनूत मुनाच्चन । फलफूल पसलय्भुजिं नं भवय् न्याय्काच्चन । थःगु भविष्य दय्काच्चन । छथाय्कलाः भात निम्हेसिया नसाजोलं दय्काः ज्याय् वःपित ध्यबा कयाः सेवा यानाच्चन ।” (पृ. १०८), “छयं तज्याःगु सिकें थर्मस तज्याःगुलिं वया मिखां ख्वबि हायाच्चन ।” (पृ. १०९), “विदेशी मिसा हाकुगु चश्मा तयाः.... लँया दथुं दथुं वयाच्चन । तुती लाकां मदु । म्हया वसतं वसः हे मदु धयाच्चन ।..... छम्ह मनुखं साइकलया हँडेलय् छम्ह खायात छयं क्वय्लाकाः यख्खानाः यंकाच्चन । थौं संसारया सभ्यता सून्य आकासय् यगानाच्चन ।” (पृ. १०९) आदि आपालं घटनाचित्रण व वर्णनं विसंगत पक्ष केनाचोंगु दु ।

३.५ दुःखया नियति

अस्तित्ववादकथं मनूया जीवनय् शून्यता, निराशा, व्यथा व विसंगति अस्तित्वया अनिवार्य तत्व खः । अस्तित्ववादीतय्सं धाइ मनूया जीवन दुःखपूर्ण जू, सुख मालेत जीवनयात तोःतेगु मखु, दुःखयात सुखय् हीकेमाः । उपन्यासय् चन्द्रलक्ष्मीया जीवन नं दुःखं जाः । करपिनि छेंय् छेंज्या याय्माःगु, उमिसं धाःकथं चोनेमाःगु, पिहां वनेमदुगु, थःगु छें-देय्त्वःताः विदेशय्याकःचा चोनेमाःगु, छेंजःपिनि मृत्युया दुःख आदि वया जीवनया हरेक क्षणय् दुःख दु ।

क्षणया महत्त्वयात अस्तित्ववादीतय्सं मान्यता ब्यूगु दु । मनू क्षणय् हे म्वानाचोनी । दुःखी, सुखी न्ह्यागु जूसां । उपन्यासय् रामदाइ पात्र थनाः वं क्षणय् म्वाय् फुपिं सुखी जुइगु खः धाय्कातःगु दु –

“उकिं मखा यल वने बले रामदाइनं – दक्वसिबे सुखि उपिं खः सुनां न्हिच्छि बुँज्या याइ । बहनी झ्यालय्चवनाः बजां त्वत्वं जःलाखःला नाप खँ ल्हाइ । झीसँ थय्जुगु स्वय्दइला ?” (पृ. १४)

मनूत दुःखी जुइगु वर्तमानसिबे भूतया खँ अले भविष्यया चिन्तां खः । जीवन धइगु हे क्षण भोगे यायूगु खः धकाः अस्तित्ववादीतय्सं धाइ । वर्तमान क्षण म्वाय्सइपिं सुखी जुइ, थो खँ थुकिं स्पष्ट याकाचोंगु दु ।

दुःखया नियति भोगे याय्माःगु जीवनयात ‘पञ्ज’या प्रतीक बिया नं तःगु दु (पृ. ३५) । आल्बेर कामुं धाइ – जीवनय्आनन्द मद्दु धकाः म्वाइम्ह मनुखं आनन्द अनुभूत याइ । चन्द्रलक्ष्मीं स्यू – वया जीवन भ्वातिं, अन आनन्द मद्दु, अथेनं थःत थुकीदुने हे लय्तायाः म्वानाचोंगु दु ।

“जि भ्वातिं ! थौं जितः शब्दं गिजे मयाः । थौं जितः थः भ्वातिं जूगुलिं स्वयय्मं हिमस्याः । थौं भ्वातिं जूगुली हे जि लय्ताः । थ्व शब्द हे जितः यइपुया च्वं । सारा मनु च्यः खः । मिसा सारा भ्वातिं खः । च्यः व भ्वातिंया थ्व विश्वय्जि भ्वातिं जुल धकाः छु ? जिगु ख्वालं न्हिला पिज्वल ।...” (पृ. ६५)

आल्बेर कामुं धाइ– अस्तित्ववादय्विद्रोह प्रमुख जुइ, न कि क्रान्ति । उपन्यासय् न चोमिं थःगु दुःखयात कयाः याःगु विद्रोहया सः खंकेफइ ।

“अमूल्य धयातःगु मनूया जीवन भ्वातिं व सतः जुयाः सिधय्का छवय्गु जितः मयया वल । थन्याःगु सभ्यताय् वयाः नं, थन्याःगु शहरय्चवनाः नं थःत क्वथा प्यखेंया अइगुः दुने कुनाः भाःतया भ्वातिं व सतः जुयाः म्वानाच्चने मयया वल । बरु भ्वंया डुंगा थें फसं यंकू यंकूथाय् वने, जि वने... जि वने ।” (पृ. १४२)

मूपात्र चन्द्रलक्ष्मीया दुःखय्हे उपन्यास न्ह्यानाचोंगु दु । दुःखदथुइ नं चन्द्रलक्ष्मीं थःगु अस्तित्वयात गुकथं ल्यंकल, थःगु अस्तित्वया नितिं गुकथं त्वात धइगु खँ उपन्यासं केनाचोंगु दु ।

३.६ याकःसू

उपन्यासय् याकःसू एकांकीपनयात नं थाय्बियातःगु दु । अस्तित्ववादीतय्सं गथे मनु थो निरर्थक संसारय् याकःचा वांछोयातइ धकाः मनूत नितान्त याकः जुइगु मान्यता बिल, उपन्यासया मूलपात्र चन्द्रलक्ष्मी नं व दुगु ‘संसार’य् याकःचा हे म्वानाचोंगु दु । थः जःखःया वातावरणय् नं चन्द्रलक्ष्मीं थःत याकः जूगु एकांकीबोध यानाचोनी । थःगु हे कोथाय्गुबले याकःसू बोध यानाचोनी गुबले भीडय् नं थः याकःचा जूगु सरह विचारय् तनाचोनी । चन्द्रलक्ष्मीया जीवनय् वया छँजः, मालिक-मालिकनी, भाःत, काय्, माजु, पासा, पिनेया मिर्जपिं वःसां वया याकःसू तंकेमफु । चन्द्रलक्ष्मी सदां याकः । उपन्यासया सुरु जक मखु अन्तय् तक नं चन्द्रलक्ष्मी याकः जूगु हे केनातःगु दु ।

३.७ आत्मकेन्द्रित नैतिकता

अस्तित्ववादीतयस् मनुतय् नैतिक आचरणय् जोड बी, न कि गनं चोयातः गु वा सुनां धयातः गु नैतिकतायात नाली । पिनं धयातः गु याय् ज्यू-मज्यू सिबे मनु थः गु आत्मगत चिन्तनं लुइकू गु नैतिकताया बोध याइ । सात्रया कथं मनुखं याइ गु छुं नं निर्णय अनैतिक जुइमखु छायाः सां वया प्रत्येक निर्णय आत्मिक नैतिकताया अभिव्यक्ति जुइ । उपन्यासय् चन्द्रलक्ष्मीं बोध याइ गु गुलिखे विचार वाह्य नैतिकता अः खः खनेदइ । झिंच्यादं दुम्ह मिसाम्हं थः साहु, साहुथाय् वइपिं पाहांपिनाप शारीरिक स्वापू तय् लालायित अवस्था केनातः गु दु । तर उकियात उपन्यासय् गनं अनैतिक धयातः गु मदु ।

चन्द्रलक्ष्मीयाके न्हापा नैतिकता दु, भाः तबाहेकया पिने मेपिं मिजं मस्वयू गु (पृ. ३९) तर आत्मकेन्द्रित नैतिकतां यानाः वयात लिपा थः भाः तबाहेकया मिजं पिं नाप जू गु केनातल । भाः तया पासा गजेन्द्रयात भाः तया कोथापिने हे तयाः 'बलात्कार' याय् गु जक मखु, अनं लिपा मार्क, टेडनाप नं वं शारीरिक स्वापू तल । चन्द्रलक्ष्मीं वाः चाः, थुकिं वयात समाजं गुज्वः गु नां बी धकाः, अथे नं वया आत्मकेन्द्रित नैतिकतां वयात थुज्वः गु ज्या पाखे न्हाकाचोंगु खः ।

३.८ अस्तित्ववाददुने मलाः गु खँ

सात्रया *Existentialism* सफूया सन्दर्भ न्ह्यथनाः (पृ. १७२) अस्तित्ववादया छुमां बियातः गु उपन्यासय् आपालं थासय् अस्तित्ववादी दर्शन, मान्यता खनेदु । अथेसां गुलिखे थासय् अस्तित्ववादयात त्वः ताः उपन्यास फ्रायडियन मनोविश्लेषण अले मिसा-समस्याय् केन्द्रित नं जूवंगु दु ।

झिंच्यादं दुम्ह चन्द्रलक्ष्मीं थः मालिकथाय् वइपिं पाहांपिंप्रति आकर्षित जुइ गु, उपिं नाप शारीरिक स्वापू तय् लालायित भाव पिकाइ गु, गेट्म्याय् नयात तकं वं न्यंगु अवस्थाय् थः गु कोथाय् वयू सहर्ष अनुमति बीफइ गु घटनाक्रम फ्रायडियन मनोविश्लेषणपाखे धेचू । अथे हे, ब्याहा लिपा थः भाः त तापानावंगु, गजेन्द्र, मार्क, टेडनापया स्वापू केनेत छेलातः गु घटनाक्रम नं फ्रायडियन मनोविश्लेषणपाखे धेचू ।

निद्याय् वनाः चन्द्रलक्ष्मीं जब थः त 'जि सतः' सम्बोधन याइ, थुबलेनिसें उपन्यासय् न्हापा खनेदयाचोंगु अस्तित्ववादी दर्शन सालुयावंगु अले अन मनोविश्लेषण ख्वातुयावंगु दु । चन्द्रलक्ष्मी न्हापा भ्वाति हे जुयाः ज्या यानाचोंम्ह खः, उकिं वं थः त न्हापा जि चन्द्रलक्ष्मी, मेपिं सुं मखु, अले जि भ्वाति सम्बोधन याइ गु । तर जब वं थः त 'सतः' सम्बोधन यात, थो 'सतः' खँगोलं बीगु प्रतीकात्मक अर्थ हे उपन्यासयात मनोविश्लेषणया लँपुइ यंकल । सात्रे फ्रायडीयन मनोविश्लेषण विधिया खण्डन यानाः अस्तित्ववादी मनोविश्लेषणया अवधारणा न्ह्यब्वः गु दु । उपन्यासया निगूगु

द्या सुरु जुया: चन्द्रलक्ष्मी थ:त 'सत:' सम्बोधित याय्धुंका: अस्तित्ववादी दर्शन सालुया मनोविश्लेषण ख्वात्तुयाव:गु दु ।

सुन्दरमानया कला: जुइधुंका: चन्द्रलक्ष्मी थ:त गुबलेँ भा:त व मिजंया भ्वातिं अले गुबलेँ सेफय्सोथनात:गु फाइल थें ताय्कूगु दु । थुबलेनिसेँ वया 'थ:'या बोधय्विचलन व:गु खनेदु । "भ्वातिं जुयावनाम्ह सुयां भम्चा, सुयां कला: जुया: लिहां वयाच्चना ।" (पृ. ९५) । न्हापांगु द्याय्चन्द्रलक्ष्मी याक:चा जुया: नं थ:गु 'स्वत्व' बोधय्गुलि सचेत, निगूगु द्याय्धा:सा थ:त तंका: 'भा:त'या, 'मिजं'या 'भ्वातिं', 'सत:' जुइत सो:गु खनेदु । थ:गु निर्णयकथं थ:त भा:तया कला: जुइगु व बाया: मचोनेगु निर्णय नं चन्द्रलक्ष्मी याइ—

"जि भा:तनाप बायाच्चने फइ ला ? अझ जि मदय् वय्क:यात सुनां स्वइ ? जित: थ: भा:तयात कला: दया: नं कला: मदुम्ह थें याय्मय:, हा:ना: मदुम्ह मचा थें याय्मय: । वय्कलं न्हाक्व धा:सां जित: त्व:ता: थन लिहां वय्बीके मखु, मखु ।.... उकिं जि लिहां वनेमखु । थ:गु निर्णय थ:त तुं न्यंका ।" (पृ. ९३)

चन्द्रलक्ष्मी न्हापा "जि भ्वातिं, जि सत:" धयाचोँथाय्वा ब्याहा लिपां वं थ:त जक मखु मिसातय्त् हे मिजं/भा:तया भ्वातिं, सत: धाय्कात:गु दु (पृ. १३३) । समाजय्मिसातय्थाय् उमि समस्यायात न्ह्यबोयात:गु दु । थुकियात हेस्वाना: लिपारिक्सावालं थ: कला:यात दाइगु, वप्रति अत्याचार याइगु खँ नं उपन्यासय्दुथ्याकात:गु दु । उपन्यासय्मिजंया परिभाषाय्मिसात भ्वातिं/सत: नं धाय्कात:गु (पृ. १३५) अले मचाया मां जुइधुंका: मिसायात ज्य:गु थल (पृ. १३६), लतमां (रत्नमाया) पात्रयात वया किजां दु:ख बीगु (पृ. १३६) आदि घटनाक्रम न्ह्यथना: मिसाप्रति जुयाचोँगु दु:ख, अन्याय व अत्याचारयात नं न्ह्यथनात:गु दु । थुकथं समाजया विभिन्न तप्काया मिसातय्समस्या न्ह्यथना:, उकियात मूपात्र चन्द्रलक्ष्मीया समस्यानाप तुलनात्मक रुपं केना: समाजय्दुगु मिसाप्रतिया अत्याचारविरुद्धया स: नं उपन्यासय्ल्हनात:गु दु । 'थ:'यागु बोधयात त्व:ता: 'मिसा भ्वातिं ख:', मिसा सत: ख:' (पृ. १३९) धाय्का: उपन्यासया निद्या लिपाया बो मिसातय्दु:खय्केन्द्रित जूगु दु । मिसाया अस्तित्वय्केन्द्रित जुयावना: 'मिसायागु अस्तित्व हे मदुगु' खँतकं चोयात:गु दु ।

४. लिचव:

जि भ्वातिं जि सत: उपन्यासयात अस्तित्ववादी दृष्टिं विश्लेषण याय्बले थुकी अस्तित्ववाद व थीथी अस्तित्ववादीतय्सं ब्युगु थीथी दर्शन, मान्यता, तर्क व सिद्धान्तया खँ लूगु दु । मूलपात्रया स्वत्वबोधया खँयात प्राथमिकता बिाया: उपन्यासज:छि वया मृत्युप्रतिया चेत केना: जीवनय्मृत्यु अवश्यंभावी जूगु बोध नं याकात:गु दु । थ:गु भाग्य दय्केत व जीवन न्हाकेत कर्मया स्वतन्त्र चयन या:म्ह मूलपात्रं थुकिं हइगु

दुःख, पीडा नं थम्हं हे भोगे याःगु केनातःगु दु । विविध घटना अले म्हगसया वर्णनं उपन्यासय्जीवन निस्सार जूगु व थो विसंगतपूर्ण जूगु केनातःगु दु । दुःखया नियति फय्माःम्ह याकःचाम्ह मूलपात्रं दुःखया विद्रोह याःगु केनाः आत्मकेन्द्रित नैतिकताय्बः बियातःगु दु । विश्लेषणया इवल्य्अस्तित्ववाददुने मलाःगु विविध पक्ष नं लुयावःगु दु । अस्तित्ववादं निषेध यानातःगु फ्रायडियन मनोविश्लेषणयात नं उपन्यासय्मू थाय्बियातःगु दु । थो बाहेक उपन्यासय्नारी समस्या व उकियात कयाः विद्रोहया सः नं थोय्कातःगु दु । अस्तित्ववादं पिनेलाःगु गुलिखे खँयात छखे चीकाः उपन्यासदुने लुयावःगु अस्तित्ववादया मान्यता, दर्शन व आयामयात दुवालेबले जि भ्वातिं जि सतः उपन्यासयात अस्तित्ववादी उपन्यास धाय्छिं ।

लिधँसा

- कपूर, मस्तराम (ईसं १९९५), *अस्तित्ववाद सें गांधीवाद तक* । दिल्ली : वाणी प्रकाशन ।
- जैन, उमेश (ईसं १९७८), *हिन्दी कथा साहित्य में अस्तित्वाद की स्वरूप (१९५० से १९७०)* । विद्यावारिधि शोधपत्र, पंजाब युनिभर्सिटी ।
- जोशी, शांति (ईसं १९८३), *अस्तित्ववादी दार्शनिक* । इलाहाबाद : किताब महल ।
- तुलाधर, प्रेमशान्ति (नेसं १९२०), *नेपालभाषा साहित्यया इतिहास* । येँ : नेपालभाषा एकेदमि ।
- दाधीच, महावीर (ईसं १९६८), *अस्तित्ववाद* । राजस्थान : शब्दलेखा प्रकाशन ।
- पाण्डे, ज्ञानू (विसं २०६२), *अस्तित्ववादको सैद्धान्तिक परिचय र उपन्यासकार कोइराला* । काठमाडौं : नेपाली आख्यान समाज ।
- माथ्यू, के.एम. (ईसं १९९१), *निर्मल वर्मा के कथासाहित्य में अस्तित्ववादी दर्शन* । विद्यावारिधि शोधप्रबन्ध, महात्मा गांधी विश्वविद्यालय, कोट्टयम ।
- वैद्य, जनकलाल (नेसं १९१७), *नेपालभाषा साहित्यया इतिहास, खेलुइताः, १८(१८), १७-२८* ।
- George, Fr. Karipaparampil (1984), *Existentialism as Literary Theory (Abstract)*. PhD Dissertation, North-Eastern Hill University of Shillong.
- Sartre, Jean-Paul (1947), *Existentialism*. Tr. Bernard Frechtman. New York: Philosophical Library, Inc.
- Sartre, Jean-Paul (1960), *Existentialism and Humanism*. Tr. Philip Mairet. London: Methuen & Co. Ltd. (First Edition 1948).